

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5—
četri leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
. . . . . dvakrat . . . 14
. . . . . trikrat . . . 12
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega
Tovariša“ izide dne 30. nov. 1917.

Slovensko učiteljstvo za narod.

Pod tem naslovom prijavlja »Hrvatski Dom«, glasilo »Saveza hrvatskih učiteljskih društev«, v svoji 20. številki uvodnik, ki govori o manifestu naše Zaveze z dne 10. septembra t. l. in ki se nam zdi po svoji vsebini tako važen, da moramo z njim seznaniti tudi svoje bralce. Članek se glasi:

Vodstvo Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva upravnilo je 10. rujna o. g. Jugoslovanskemu klubu u Beču proglaš, u kojem snažno ističe, kako treba da osnovno školstvo pomaže realiziranje političkih ciljeva države. U proglašu, koji je napisan u prvom redu velikim zauzimanjem za narodnu stvar, ukoliko su i pregnantno izneseno misli, kojima se prikazuje značenje osnovne škole za kulturni, politički i ekonomski razvitak naroda, pa ćemo našim čitaocima najzanimljivije od iznesenih misli prikazati i s obzirom na ne; prilike osvjetliti.

Prva i najjača misao, što se očituje u svakoj rečenici spomenutoga proglaš, jest odbrana od tuđinskih utjecaja, koja u krilu malenih naroda kao što je naš, reprezentira osnovku svake kulturne akcije, pa prema tome i osnovku školske i učiteljske djelatnosti, koja treba da stvarno, gradjom i formom, u koju zaodijeva pojave i života narodnoga, izgrađuje budućega člana naroda i čuva ga od trđjinskih utjecaja. Ovo je znatno i vitalno pitanje naše i to stim većma, što se često događa, da na mnogo mjesta nje smo načistu, što je zapravo narodno i kako se narodna jedinstvena snaga izgrađuje. Tuđjinski duh upio se u narodni život već tolikom snagom na mnogim mjestima, da zapravo i nestaje pravoga osjećaja za ono, što je naše, a poglavito je pogiboljan po narodni opstanak taj duh tamo, gdje dolazi po spoljašnosti svojoj nalik narodnim našim bojama, dok je u sadržini svojoj i po sili, kojom utječe na duševni razvitak, tudi narodu našem. Ovakve obrazovne elemente oko teško

opaža i gdje nema za narodnu stvar obrazovana srca, koje čuti i razlikuje narodno od tuđega, unosi se tuđjinski duh svijesno i prilagodjuje tuđjinstvu, koje onda u njemu nalazi prikladan put za realiziranje svojih aspiracija. Na mnogim mjestima još je i spoljašnje poznavanje narodnoga duha i narodne obrazovne gradje slabo i budno samo kao fraza bez sadržine i pravoga poznavanja stvari. Za ovo je vrlo karakterističan događaj, što ga je nedavno spomenuo jedan naš pedagoški pisac. Neki je školski stručnjak u svojoj raspravi teoretski izložio misao, da treba djeci podavati narodnu literaturu, a kad je stvarno počeo da prikazuje obrazovna vrijednost pojedinih proizvoda u čitankama, svom se žestinom oborio najprije na jednu čisto narodnu stvarcu. Zar to nije spoljašnje i frazersko zagovarivanje obrazovanja narodnom literaturom, koje nije kod nas osamljeno i koje ćemo na svakom koraku susresti. Prema tome je prva i najjača potreba za odbranu od tuđjinstva u tom, da se obrazuju školski radnici, koji će stvarno i sa čuvstvom moći pridizati narodni duh nesamo riječima, nego naročito snagom, koja će biti produkt čitavoga njihova rada, mišljenja i čuvstvovanja. A zato je potrebno, da su pojedini elementi, na koje se obrazovni rad početne škole poziva i s kojima on djeluje pridizajući kulturno snagu člana narodnoga, probrani i pročišćeni prema narodnom karakteru i dovedeni u skladnu cjelinu prema ciljevima, do kojih treba obrazovanost da narod dovede, kako bi on postao djelatna kulturna jednica, koja svojim zasebnim značenjem u kolu ostalih naroda reprezentira jednu osobitu i drugima potrebnu silu, kojom se opća čovječanska kulturna djelatnost popunjava i jača. Samo na takvoj osnovci, koju takodjer ističe proglaš jugoslovanskog učiteljstva dovoljnom snagom, moći će se postići i oni ciljevi, što ih postavlja današnje narodno obrazovanje s obzirom na vremena, koja će nastupiti nakon rada i u kojima će narodi u međusobnom pomaganju i zajedničkom kult. djelov. graditi sreću čovječanstva složno, mirno popunjujući jedan drugoga, a ne kao dosada sprečavajući se u svojim nastojanjima. Ovaj veliki i lijepi cilj, što ga diktira sva prava kultura prije ovoga rata jednako

kao i danas, dok još plameni demon razarajućom snagom krči putove do plemenitijega shvaćanja svijeta i čovjeka, jednako se naslanja na onaj o radu za odbranu od trđjinskih utjecaja, što smo ga naprijed istakli. Po njemu postaje narodno uzgajanje, kojemu treba početna škola da postavi siguran i širok temelj, traženje područja, u kojem će se najuspješnije zaposliti narodna radna snaga i to traženje takva područja, po kojem će jedan narod pomagati drugi i unaprijediti jednakom snagom svoje kao i tuđe ciljeve, onako otprilike, kao što i valjano altruistički obrazovani pojedinac podizajući sebe podiže i snagu svoje socijalne skupine. Ovakome bratstvu naroda polaze se osnovka samo čisto narodnim obrazovanjem, koje se osniva na iskorišćivanju narodnih osobina, narodnoga tla i narodnih odnosa prema susjednim narodima. Karakteristično je i vrijedno, da se naročito zabilježi, da proglaš jugoslovanske učiteljske Zaveze na osnovi čvđje-istaknutih osnovnih misli zaključuje: „Zato je prvi zahtjev, što kuca na naša vrata, reforma svega školstva kao glavnoga kulturnog činioca, kao prvotnog izvora i kulminacije narodne kulture, kao glavne poluge razvitka i napredka i kao glavnoga oružja u kulturnoj utakmici i borbi za opstanak“. Ni nacionalni principi, ni socijalni zahtjevi, što ih ističe sadašnje doba, bez obrazovanosti ne mogu se ni zamisliti, a kamoli uspješno provesti. Demokratska načela i ostalo, što ih novi društveni poredak ističe, ne može se uspješno provesti sve dotle, dok se duševni život članova društva ne podigne kulturno na jednaku visinu, dok se naime ne stvori duševna jednakost, a to može samo opća obrazovanost, kojoj utire prve putove pučka škola. Dok nema takve kulturne jednakosti, koja se, mimogred buđi rečeno, ne shvaća kao jednakost u sposobnostima, nego upravo u njihovoj raznoličnosti i razvitku prema duševnoj snazi pojedinca, pa u jednakom gledanju na kulturu i život i jednakom čuvstvovanju za ono, što je dobro i lijepo, ne može da se razvije pravo demokratsko društvo. Sposobnosti će uvijek ostati različite, ovdje jače, ondje slabije, jer to nije u vlasti obrazovnoga rada; ali snaga, kojom se sposobnosti potiču na djelatnost, kojom se pojedinac zaposljuje prema svojim sposobnostima i kojom se

određuje put, kuda treba da se radna snaga kreće i kamo, da se ona priklanja, stvar je obrazovanosti i u tom se mora postići jednakost, što je preduvjet demokratizovanju društva.

Ističući proglaš ove misli navodi još napose, kako je učiteljstvo dosada nastojalo, da to zadovolji, pa kako je u tom svojom nastojanju bilo sprečavano od različitih faktora bilo socijalnih, kulturnih ili političkih, a naročito pak položajem, što mu ga određuju materijalne prilike za ovo vrijeme rata kao i prije. Za izvršenje velikih zadataka traži učiteljstvo pomoć sviju faktora, traži pomoć moralnu i materijalnu, jer samo paralelnim utjecajem jedne i druge može se radna snaga snažno pokrenuti i pravim putem ravnati.

Otvoreno i muževno istupa učiteljstvo udruženo u Zavezi pred predstavništvo svoga naroda pridružujući se njegovim nastojanjima oko preporoda narodnoga nastojeći time, da i ono učestvovanje kod uvodenja narodnoga života u novu fazu, kako i dolikuje pravomu narodnom učiteljstvu, koje treba da bilu narodnom osluškujе uvijek budno i prema njegovim otkucanjima svoja nastojanja udešava. Ono je liječnik narodne duše, koji jača njezinu snagu i oprema za posau, u kojem se svaki- dašnjim radom, borbom za korcu kruha, prinosi općoj narodnoj borbi prava i uporabiva snaga, jer kako naučimo pojedinca boriti se za opstanak, tako ćemo i čitav narod udesiti za takvu borbu. Što stvaramo jače i otporniji narod. Učiteljstvo Zaveze svijesno je toga, pa zato istupa muževno i odvažno pružujući u teškim časovima iskušanom narodu jako i plemenitu ruku pomoćnicu.

Tudi „Věstník Zenského ústředního spolku jednot učiteljských v král. Českém“ opozarja češko učiteljstvo s simpatičnim in odobrujućimi besedami na manifest naše Zaveze, ki je zbudil tudi v krogih vseslovenske javnosti splošno pozornost in obće odobravanje. Splošni vtisk, ki ga je napravil ta manifest, je ta, da je bila prava beseda izgovorjena na pravem mestu in ob pravem času!

Poravnajte staro in obnovite novo naročnino!

LISTEK

iz umetniškega sveta.

Slavnostni koncert 3. novembra 1917. —
Koncert Klare Musil. — Koncert Zlatka
Balakoviča.

Sezona je tu, priredb imamo razmeroma malo, tako da ima kritika tudi malo svojega neveličnega posla. Naš hram Talije bo tudi letos zaprti dramati in operi. Vodstvo navaja razne vzroke in težkoče, ki ovirajo zopetno vzpostavitev slovenskega gledišča, dočim je g. režiser Milan Skrbiniš drugačnega mnenja. Zagotavljajo pa, da se iz dohodkov Kino Centrala nabira poseben fond za ustanovitev gledišča. Vederemo! Nemško gledišče je začelo svojo sezono in med njegovimi stalnimi posetniki je je mnogo Slovencev, nekoliko manj Slovencev. O zavodnosti raje molčimo!

O gledišču smo doživeli dva razprodana koncerta dunajske operne pevke Gertrude Foerstel, v »Unionu« pa

enega, ki ima za nas vsaj nekaj pomena. Solistinja je namreč pela — v nemškem jeziku — 3 samospvepe Antona Lajovicca, s katerimi bo morda nastopila na Dunaju in pokazala svojim rojakom vzorna dela našega modernega mojstra.

Za slavnostni koncert v proslavo godu cesarja Karla je obljubil sodelovanje tenorist hrvaške opere g. Jastrzebsky, ki pa radi spremembe repertoira ni mogel priti v Ljubljano. V sili je priskočila na pomoč gđ. Cirila Medvedova, absolventka konservatorija, nova moč, o kateri so zadnje čase mnogo govorili. Pela je dve hrvaški pesmici Ružiča in Klaiča, arijo iz opere »Samson in Dalila« ter H. Saitnerjevo »Zaostali ptič«. Ne glode na to, da so bili tempi v zadnji pesmi nekam čudni, jo je pevka zapela skoro še najbolj občuteno. Prednašanje drugih točk je preveč dišalo po šoli, manjkalo mu je temperamenta, razmaha. Alt Cirile Medvedove ni napčen in bo ob primernem negovanju in piljenju mnogo boljši. Tudi bo izgnilo distoniranje v nizki legi. Bil je to res prvi nastop nove domače solistke, ki ji želimo napredka in lepe bodočnosti.

Drugi del vzporeda je absolvirala v posebno veselje ljubljanskega občinstva g. Irma Polakova. Izbrala si je za svoj nastop razven par opernih arij skladbe, zložene v opernem žanru. Ona je pač v opereti najbolj doma. Pela je tudi Adamovičevega »Planinca«, pač eno najslabših njegovih skladb, koncesijo operetno razvajenim ušesom. Adamič je hotel napisati domačo slovensko pesemco, pa mu je ušla iz peresa sladka dunajska operetna vložka. Zanj ga je svojčas v »Novih Akordih« neusmiljeno okrcal urednik dr. Gojmir Krek. »Planinca« še nisem videl na nobenem vzporedu, le g. Irma Polakova je našla dopadajenje nad njim, kar jasno kaže njen okus. Pa še nekaj slovenjenega Ziehrerja smo slišali in na koncu znani »Gimpellied«. Večjega vesolja Ljubljančanom g. Polakova ni mogla prirediti. Naše samospveke literature pa gospa Polakova noče poznati! Nepoboljšljiva grešnica!

Obe solistki je spremljal na klavirju ravnatelj hrvaške opere g. Nikola pl. Faller.

Dne 8. t. m. smo v deželnem gledišču poslušali operno pevko Klaro Musil,

rodom Čehinjo, po vzporedu sodeč strogo Nemko. Par dni prej je neznansko zanjjo pel reklamni boben, zlasti v uradnem listu, gledišče pa vseeno ni bilo razprodano. Klara Musil je rutinirana koloraturka. Ima jasen, prožen glas, do natančnosti izšolan in izčizeliran, tehnika prvovrstna. Pevki so se koloraturne arije imenitno posrečile, zlasti že tolikrat po g. Otahalovi peti »Ples senc« iz opere »Dinorah«. Občuteno, fino prednašanje g. Musil sem občudoval v Schumannovi pesmi »Noč v mesečini«, najboljši točki vsega vzporeda ste bilj g. Mahlerjeva: »Kdo si je izmislil pesmico« in H. Pfitznerjeva »Gretel«. So to skladbe novejšje smeri, elegantne po koncepciji in odlične po svojih harmonijah.

G. Musil je spremljal na klavirju profesor Karel Severin, izboren, diskreten spremljevalec, kakoršnih smo v Ljubljani malo čuli. Zalostno, da je solistinja pela izljučno le nemške stvari. Kako hvaležno bi ji bilo občinstvo, pi je nemških koncertov do grla sito, za kakšne lepe skladbe iz češke samospvekske literature! V tujini je češka pevka zatajila svojo narodnost, katere bi si

Draginjske doklade avstrijskemu učiteljstvu.

Ob koncu posvetovanja v proračunskem odseku o začasnem proračunu stavi nenadoma poslanec Teufel predlog, da naj se postavi v računski provizorij 60 mil. K za enkratni prispevek učiteljstvu za l. 1917 za nabavo potrebščin. Predsednik proračunskega odseka dr. Steinwender je odločil, da se izroči predlog proračunskemu odseku v posvetovanje. Da se pa stvar ne zavleče, je bil sprejet dodatni predlog poslanca Seitzja, da naj se o predlogu poroča v teku 14 dni. Sedaj so posegle vmes učiteljske organizacije, ker se jim je zdela vsota 60 mil. K premajhna, da bi se količjak pomoglo vsemu avstrijskemu učiteljstvu. Organizacije so se zedinile, da zahtevajo 100 mil. K. Nemška avstr. učiteljska Zveza je stopila v stik z nemškimi strankami v državnem zboru, naša Zaveza se je obrnila na Jugoslovanski klub s prošnjo, da naj se isti zavzame in glasuje v odseku in plenumu za 100 mil. K.

V 14 dneh je predložil poročevalec poslanec Teufel načrt zakona, o katerem se je še isti dan posvetoval in sklepal v to izvoljeni pododsek. V imenu pododseka je predlagal poročevalec Teufel ta-le pododsek sklep.

Vlada se pooblašča, razdeliti za leto 1917. med dežele 70 milijonov K v svrhu, da dobi učiteljstvo brez razlike v plači in brez ozira na že prejete podpore enkratni prispevek za nabavo potrebščin in to po naslednjih določilih:

1. Višina prispevkov deželam se odmeri po številu glav, ki pridejo v vsaki deželi v poštev s popolnim ozirom na določbe pod 2 a in b glede na višino podpor.

2. Ta prispevek pritiče: a) v polnem obsegu vsemu učiteljstvu ljudskih in meščanskih šol, stalno in začasno nameščene, vključno ono v vojaški službi ali v pokoju, ono, ki uživa miloščino, in končno učiteljske vdove; b) v višini dveh tretjin polnega obsega: učiteljskim substitutom in pomožnim učiteljem, dalje onim, ki poučujejo le proti remuneraciji ter učiteljske sirote.

3. Ta prispevek se odmerja po številu rodbinskih glav (po Teuflovem načrtu). Pri samcih se štejejo v rodbino starši, bratje in sestre, ako žive z učiteljem skupno in je ta vzdrževatelj; dalje se štejejo v vdovam še sirote, ki so v njih oskrbi. Z vsako novo osebo v rodbini se percentualno poviša prispevek.

4. Vlada ima skrbeti za to, da se vse to izvrši in že izplača najdalje do srede decembra.

Pri razpravi o tem predlogu je govorilo več govornikov; med drugimi se je zglasil k besedi predsednik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec ter predlagal, naj se poviša prispevek na 100 mil. K. Finančni minister dr. Wimmer izjavi na to, da vlada sicer ne vztraja več pri prvotno namenjenem prispevku 60 milijonov, privoljuje pa 70 milijonov, a višje ne more iti. — Pri glasovanju je bil sprejet pododsek predlog s 23 glasovi proti 10.

Dne 13. t. m. je sprejela tudi že zbornica odsekov predlog.

Prispevek iz te vsote se odmeri po Teuflovem načrtu po številu službenih let in rodbinskih glav tako-le:

Osebam, ki služijo do 20 let, 500 K za dve osebi 865 K, za tri osebe 1230 K, za štiri osebe 1595 K, za pet oseb 1960 K, za šest in več oseb 2325 K; osebam, ki služijo več kot 20 let, 740 K, za dve osebi 1105 K, za tri osebe 1470 K, za štiri ose-

bi nikoli ne bi bilo treba sramovati! Baš nasprotno!

Prijatelje glasbe je pa bogato odškodoval za vse priredbe zadnjega časa sijajni koncert hrvaškega virtuozna na gosli g. Zlatka Balokovića. Že dolgo ni odnevala »Unionska« dvorana toliko navdušenja kot sinoči. Mladi umetnik je s svojo virtuosno igro občinstvo naravnost fasciniral. V klasični Beethovnovi IX. sonati (Kreuzerjevi sonati) kot tudi v snaih točkah Dvořaka, Moskowskega in Ševčika je Baloković dokazal, kako imenitno obvlada svoj instrument. Flageoletti, oktave in dvojni prijemi so mu igrača. Nadvse briljantno, krasno občuteno je sviral Corellija »La folia«. Kadenca je bila občudovanja vredna. Baloković je po končanem vzporedno moral navreči še par točk, ker se občinstvo sploh ni hotelo dvigniti raz sedežev.

Sinočnji koncert gotovo ostane vsakomur v globokem in trajnem spominu! Imeli smo umetniški užitek prve vrste! Balokovića štejemo lahko med svetovne virtuozne na gosli!

Z. P.

be 1885 K, za pet oseb 2200 K, za šest in več oseb 2505 K. Namestnim in pomožnim učiteljem in učiteljicam kakor tudi učiteljskim osebam, ki dobivajo le renumeračijo, gre draginjska doklada v znesku 365 K, istotako tudi vdovam in sirotam.

Bežkovo „Občno vzgojeslovje“ — učna knjiga.

C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk je z odlokom z dne 9. oktobra t. l., št. 31836, odobrilo kot učno knjigo za učiteljska s slovenskim učnim jezikom »Občno vzgojeslovje,« ki ga je spisal ravnatelj Viktor Bežek, izdala in založila pa naša Slovenska Šolska Matica.

O knjigi sami sem svoj čas obširno poročal v tem listu ter kazal na njene vrline, ki dvigajo Bežkovo delo visoko nad običajno šolsko povprečnost in nad slične drugojezične in inoročne knjige. Tudi vsa ostala slovenska kritika se je tedaj pohvalno izrekla za Bežkovo delo, ki je predmet bogatih izkušenj in temeljitega znanja odličnega slovenskega šolnika-strokovnjaka. Vsi, ki nam je v resnici za pravo vzgojo slovenskega učiteljskega naraščaja, smo gojili iskreno željo, da naj tej Bežkovi vsebinsko in oblikovno znameniti knjigi odpro vrata na naša učiteljska, da se bo mogel naš učiteljski naraščaj napajati ob živi vodi iz domačega studenca! Dovolj in preveč je bilo doslej mlačnih usipajočih injekcij, da ni mogla volja in misel naprej in navzgor, nego da se je vsa notranjost mladega inteligenta odvrčala od knjige in predmeta kakor od grde posode z neprebavno vsebino.

Namisto da bi iskali privlačnih sil, zbujujočih zanimanje in navdušenje do najvažnejše učiteljske discipline, so v tujem jeziku nakladali na prvotno pot učiteljske izobrazbe mrzle formule in trpka piškava jedra, da so — če je bilo količjak mogoče — z vsemi sredstvi že v početku zamrzili dijaku pravir učne usposobljenosti in takoj navrnili vsakogar, ki je instinktivno hrepel po čem lepem in vzvišenem, na osamelo in težavno cesto — samoizobrazbe.

Zato ni nič pretiravanja v mojih besedah, ako trdim, da nam velike večine slovenskega učiteljskega niso dala naša učiteljska, nego slovensko učiteljstvo je dalo samo sebe — sebi in svojemu narodu. Nešteto je bilo zborovanj in predavanj na vseh naših zborovanjih in po vseh naših društvih, nešteto člankov, razprav in poročil po vseh naših listih in v publikacijah, samostojnih del in prevodov — in vse to ogromno delo je izvrševalo učiteljstvo samo, da si je dalo in izpolnilo to, česar mu šolska vzgoja po načelih tujinstva, skoposti in mačehovstva ni dala. Veliko moralne sile je bilo v našem stanu, da je mogel vzporedno z bojem za existenco in svoj pravni položaj skrbeti še za zgradbo svoje umstvenosti. Kdor se ni udeleževal tega vsestranskega dela, ki je dostikrat izčrpavajoče vplivalo na vse sile posameznikov, ne more biti pravičen sodnik tega, kar smo in kar imamo.

Iz ljubezni do predmeta in stanu se je lotil Bežek svojega dela. Sedaj je njegov knjigi dovoljen vstop na učiteljska. Vese limo se tega, kakortudi je umevno samo ob sebi, da niso mogli sedmih pečatov pritiskati na vrata, ki je nanje udarila slovenska knjiga z močjo svoje vsebine in z lepoto svoje oblike. To veselje ima pa svoj izvor tudi v izkušnjah preteklosti, ko smo Slovenci vztrpeli od radosti ob vsaki pridobitvi, ki bi drugim narodom pomenila zgolj navreček k temu, česar ima že v obilni meri, a nam je bila le neznamen del onega, kar nam jamči zakon pravičnosti in enakopravnosti. Preteklost nas je napravila skromne. A če bomo zbirali svoje bogastvo, kazali nanje domačemu in tujemu svetu, privre iz naše skromnosti ponos in samozavest kot izraz naše moči, ki nam pripori vpliv pomen in veljavo v kulturnem svetu!

Ker je rekel Dunaj a, upajmo, da poroče Ljubljana b. To se pravi z domačo besedo, da je sedaj prišel čas, ko naj se na ljubljanskem učiteljskem opuste stari, monstrozni šlendriji, ki po njem poučujejo najvažnejši učiteljski predmet — vzgojeslovje — še vedno v nemščini po zastarelih učbenikih. Ta zahteva zdravega razuma in nujne potrebe je toliko opravičnejša, ker je že tudi ukoslovje v delu. Tri pole so že natisnjene, a rokopis je ravnatelj Bežek domačega že dovršil. Potem se poprime še zgodovine vzgoje in pouka. Na razplogo nam bo torej troje knjig — vzgojeslovje, ukoslovje in zgodovina — zato pa ne bomo imeli nobenega vzroka več, da bi slovenske duše branili s sadoi tujih njiv, ampak bo neodpušten greh onih, ki bi iz kakršnegakoli vzroka zabranili uporabo teh učnih knjig. Resničnega povoda taki zabranitvi ni; utegnili bi nasprotovati le vzroki, ki imajo svoje korenine v sovražnosti do slovenske knjige in do razvoja slovenskega naroda.

Sicer nam pa pokaže bližnja bodočnost, kako in kaj. Ker sem govoril o Bežkovi knjigi, ko je izšla sem smatral za svojo dolžnost, da opozarjam nanjo sedaj, ko je dovoljena nje šolska poraba. V interesu izobrazbe slovenskega učiteljskega naraščaja je, da pride Bežkova knjiga takoj na šolske klopi, odtam pa v dušo in čustvo bodočih vzgojevalcev slovenske mladine!

E. Gangl.

Načrt preustrojitve našega šolstva.

IV.

Ne zahtevamo preveč, če si postavimo kot osnovno misel pri vseh naših razpravah o preosnovi našega šolstva značilne besede, ki jih je zapisal našim sosedom Nemcem po nesrečni vojni pri Jeni neki prerok v svojih »Reden an die deutsche Nation«, glaseče se: Podobna izprememba vse dosedanje vzgoje je, ki jo predlagam kot edino sredstvo, da ohranimo nemški narod. Le na mesto nemškega naroda postavimo besedi — slovenski narod.

Kot temelj vsem našim razpravam nam mora služiti pač naša deklaracija, ki jo je podal zgodovinskega dne 30. maja t. l. v državnem zboru »Jugoslovanski klub«, in pa naš konfiteor, ki smo ga sprejeli na zborovanju Zavezinega upravnega odbora v Ljubljani dne 10. septembra t. l. In če se postavimo na to edino pravo stališče, potem smemo pričakovati, da bomo imeli uspeh, ki prinese našemu trdo preizkušenemu narodu sad, ki ga bodo naši potomci z zavestjo o lastni moči in z mirnim pričakovanjem boljše bodočnosti uživali.

Preosnova našega šolstva mora temeljiti v prvi vrsti na zadovoljnem učiteljstvu, t. j. učiteljstvu, ki bo tako po svoji izobrazbi kakor tudi zaradi svojega gmojnega stanja moglo in moralo posvetiti vse svoje moči edino le šolstvu in vzgoji izročene mladine. In zato mora stati v našem programu kot prva točka:

I. Preosnova naših učiteljskih. Kdor zasleduje količjak tok učiteljskega gibanja, ve, da je bila ravno ta zadeva že neštotokrat na naših dnevnih zborovanjih, in tu smo vedno in vedno poudarjali: vsaj pet letnikov učiteljskega in par let višjega pedagogija. Seveda bi razpravljanje o tej točki naraslo preobširno.

Druga točka, ki jo smatramo tudi še kot »suprema lex« našega boljšega šolstva, se glasi:

II. Preustroj našega šolskega in učnega reda, vobče rečeno: vseh onih zakonov, ki oklepajo nas sedanje odgojevalce mladine, da smo postali že živi stroji, ki že skoro kihni ne smemo preglasno, da se ne zamerimo navzgor ali navzdol.

Podrobneje govoriti o tem nam tudi ne kaže, zakaj ta točka tvori posebno poglavje, kjer bo treba temeljitega dela. —

Če pa vzamemo sedaj v pretres le one točke, ki pridejo v poštev pri našem razmotrivanju, to je pri onem delu ali načrtu, ki smo si ga začrtali mi ljudskošolski učitelji pri izvrševanju naloge o preustrojitvi našega šolstva to je ljudsko šolstvo in z njim najtesneje zvezana nadaljna narodna izobrazba, zakaj preosnovo naših srednjih in višjih šol pustimo onim faktorjem, ki so poklicani v prvi vrsti v to, t. j. našim srednješolskim in višješolskim profesorjem — potem se moramo omejiti na te-le točke:

III. Ljudska šola. a) Osemletna obvezna šolska doba.

Tu pa zahtevamo: Vstop v ljudsko šolo z dopolnjenim sedmim starostnim letom brez razlike kraja in stanu.

b) Odprava vsake ponavljalne šole; na mesto te pa stopi na površje strokovna šola, in sicer vsaj dveletna, razdeljena na kmetih v kmetijsko šolo, a v industrialnih krajih v takozvane obrtne strokovne tečaje — seveda pod posebnim učiteljstvom, v tej stroki izobraženim.

Navedene točke veljajo v prvi vrsti moški mladini. A če hočemo imeti srečen narod, zahtevamo enake pravice in dolžnosti tudi za našo dekliško mladino. In tu se omejimo na sledeče zahteve:

I. Preosnova naših ženskih učiteljskih v tistem obsegu, kakor ga zahtevamo pri moških učiteljskih.

II. Preosnova šolskih zakonov, kakor smo navedli v prvem delu.

III. Ljudska šola: a) Osemletna obvezna šolska doba. — Vstop z dopolnjenim sedmim starostnim letom.

b) Odprava vsake ponavljalne šole, na mesto te pa stopi na površje strokovna šola, in sicer vsaj dve-

letna, razdeljena na kmetih v gospi dinjsko šolo, a v industrialnih krajih v takozvane obrtne strokovne tečaje v zvezi z gospodinjskimi tečajmi, seveda tudi pod posebnim učiteljstvom, v tej stroki izobraženim.

Zakaj zahtevamo tako pri kmetijskih in obrtnih strokovnih kakor tudi gospi dinjskih tečajih v teh strokah izobrazbe učiteljstva, ni treba posebe poudarjati, zakaj po našem mnenju zahteva vsak tečaj svojo v tej stroki popolnoma izobrazbeno učno osebo.

V nadaljno narodno izobrazbo sega pa nam ni nikakor potrebno. Že samo poglavje, ki je tu le v glavnih potezih označeno, je tako obširno, da moramo biti čisto zadovoljni, ako ga bomo tak obdelali, kakor zahteva ravno tok sednjega časa, ki se nam kaže pač še v pravejši daljavi in v tako meglenih črtah da pravega temelja, prave oblike niti na bistrejše naše oko ne vidi.

Naš narod si bo pač svojo nadaljno izobrazbo sam začrtal po onih zahtevah, ki jo bo prejel od splošnega svetovnega preobrata po prenehanju sedanjega svetovnega klanja in po sklenjenem miru.

Nejasna je še naša bodočnost, vendar pa lahko poudarjamo in z odločnostjo podčrtavamo, da si bo naš narod zna svojo nadaljno izobrazbo tako urediti in zasnovati, da si bo začrtal na svoj praprog geslo, da hoče biti svoj gospod in na svoji slovenski zemlji!

Ivan Šega.

Naš cesar v smrtni nevarnosti.

Dne 10. t. m. je cesar Karel nadzoroval v prostoru pri Strasoldu in Cervignanu pohod čet. Na povratku je poskusil s spremstvom priti v bližini Rude preko hudournika, ki teče vzporedno s Sočo, ki je bil še pred malo dnevi suh. Cesarjev avtomobil je zavozl tik nad malim jezom v globokovodo, vsled česar se je ustavil motor. Za njim prihajajoč tovorni avtomobil naj bi bil potegnil cesarjev avtomobil iz vode, a tudi ta se je ustavil zaradi kratkega stika. Telesni lovec Reisenbichler in narednik telesne garde pehotne stotnije Tomek sta šla v vodo, da poneseta cesarja na breg. Pri tem se je zgodila nesreča, ki so jo s sledečim avtomobilom h hudourniku dospete osebe cesarjevega spremstva z grozo opazovale. Telesnemu lovcu cesarjevemu so se odkrhnil kamni pri jezju; v tem trenutku so zagnili valovi telesnega lovca ter ga potegnili v vrtince reke, ki je bila vsled nalivov visoko narasla. Cesar, ki je videl svojega telesnega lovca v smrtni nevarnosti, ga ni izpustil, ravnotako malo pa tudi gardni narednik Tomek cesarja. Tako je zanesla cesarja s telesnim lovcem in gardistom v deroče valove preko jezju Valovi so jih odnašali. Z velikimi napori se je posrečilo spremstvu in onim, ki so prihiteli na pomoč, rešiti cesarja in njegova slugi iz smrtnih nevarnosti. Velika radost je zavladala po vsem cesarstvu zaradi srečne rešitve Nj. Veličanstva. Po mnogih mestih so se vršile zahvalne službe božje s slovesnim »Te deum!« Bog obvaruj in ohrani Avstrijo, cesarja z njo!

VII. vojno posojilo.

Sedmo vojno posojilo je predloženo v podpisovanje. Kakor pri vseh prejšnjih vojnih posojilih se obračamo tudi sedaj na zavedno Zavezino učiteljstvo s pozivom, naj stori tudi ob VII. vojnem posojilu patriotično svojo dolžnost: neumorno in vztrajno deluj v šoli in izven nje vsak učitelj na to, da se v njegovem okolišču podpišejo kar največje vsote VII. vojnega posojila; stopi k prijateljem in znancem, nagovarjaj kmetovalce, industrialce, kapitaliste, trgovce, vplivaj na denarne zavode in razne korporacije ter jim polagaj na srce sveto dolžnost do svete domovine. Prav posebno se pa obračamo na vsa Zavezina društva, da store svojo dolžnost in podpišejo VII. vojno posojilo v višini, ki jo dopuščajo sredstva. Cenjene tovariše prosimo, da uspehe svojega dela poročajo uredništvu Učit. Tov.

Pav. Flerè:

Enotna šola.

II.

V prvem članku sem govoril o uredbi enotne šole in o zahtevah za njo. Ker se hočem dapes ozreti nekoliko na ugovore proti tej šoli (obširneje sem razpravjal o tem že v »Popotniku«), mi je treba zaradi jasnosti še nekaj pristaviti, kar se sklada zlasti tudi z naziranjem tov. Bankarda in Gangla v njunih odgovorih pod naslovom »Načrt preustrojitve